

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebastiani Izquierdo Alcarazensis Societ. Iesv Regii
Senatus S. Inquisitionis Hispaniarum Qualificatoris, Et
Olim Complviti Sacrae Theologiae Professoris. Opus
Theologicum, iuxta atque ...**

Vbi De Essentia Et Attribvtis Divinis Vbertim Dissertivt ...

Izquierdo, Sebastián

Romae, 1670

Quæst. 2. Vtrùm in Deo sit scientia per modum actus primi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77011)

mus. Si Deus, quod semel cognoscit, aliquando non cognosceret; & esset alicuius ignarus, quod ei repugnat; & aliquid physicè adæquans vim eius cognoscit uam ipsi pro tempore ignorantie deficeret, cuius defectu non cognosceret, quodque haberet pro tempore scientiæ; quod esset physicè mutari. Vtroque ergo titulo huiusmodi vicissitudo in cognoscendo tanquam repugnans Deo rejicitur iuxta consensum Scholasticorum, & Patrum, quoties in sacris Litteris, & Canonicis Deus absolutè immutabilis, & inuariabilis prædicatur.

21. Secundò obijcitur. Scientia libera supra necessariam solum addit respectum rationis ad obiectum contingens, siue denominationem extrinsecam ab illo prouenientem. Sed Deus huiusmodi respectus siue denominationes extrinsecas absque illa sui mutatione acquirit in tempore; ut patet in denominatione creatoris, gubernatoris, domini, & similibus. Ergo etiam absque sui mutatione in tempore scientiam liberam posset acquirere. Imprimis nego maiorem. Quia Deus non extrinsecè, sed prorsus intrinsecè denominatur cognoscens obiectum contingens, ut suo loco defendam; quo nihil præstat argumentum. Sed, quidquid de hoc sit, respondeo secundò, idcirco scientiam Dei liberam in tempore incipere non posse: quia neque veritas obiectiua, ex qua illa confurgit, in tempore potest incipere, prout statumus. In quo differt denominatio scientis, estò dicatur esse extrinsecà, à denominatione creatoris, domini, & similibus, quæ ex creatione externa pullulant in tempore accidente.

22. Tertio obijcitur. Scientia libera eandem contingentiam sortitur, quam habet obiectum; atque ita non solum ab æterno, sed etiam in singulis instantibus temporis libera, contingens, & consequenter defectibilis est. Ergo, sicut nunc est possibile, ut Petrus cras non peccet; ita, non obstante æternà præexistentia scientiæ de peccato Petri cras futuro, possibile est, ut cras talis scientia deficiat; atque adeò, ut mutetur, siue varietur. Respondeo, scientiam Dei liberam esse quidem in singulis instantibus defectibilem absolutè, non verò ex suppositione, quod existat in reliquis; in nullo quippe potest existere, quin existat in omnibus. Cæterum, quia hæc suppositio est consequens ad obiecti existentiam, possibilitas obiecti ad non existendum absolutè secum fert possibilitatem, ut absolutè non extiterit scientia. Ex quo etiam fit, per eius immutabilitatem, quæ tantum infert necessitatem consequentem, nihil derogari libertati. Sed de his latius agendum infra disp. 27. & disp. 37. quæst. 8. Ex cuius doctrinà constabit solutio ad aliud argumentum, quo ex immutabilitate præscientiæ infalibilis, quam Deus habet nostrorum actuum, deducitur, eorum libertatem ablatam iri. De quo ibi.

23. Quarto obijcitur. Deus scire non potest, nisi quod est verum. Ergo nec potest inuariabiliter scire, nisi quod est inuariabiliter verum. Sed contingentia non sunt inuariabiliter vera. Ergo nec sciuntur à Deo per scientiam inuariabilem. Respondeo, veritatem contingentium esse quidem contingentem; sed non esse variabilem, ut hic accipimus variationem pro mutatione in tempore: quia contingentia, etsi absolutè possint non esse vera; quia possunt absolutè non esse; ex suppositione tamen, quòd semel pro ali-

qua duratione sunt vera, non possunt non pro omni duratione esse vera; ut ex dictis liquidum est. Ex quo patet, ea inuariabiliter posse cognosci à Deo per scientiam successu temporis omnino immutabilem; tamen huiusmodi scientia non possit non absolutè contingens esse. Sed dicit aliquis. Veritas obiectiua contingentium, ab eorum entitate non differt. Sed eorum entitas ad tempus limitatum coarctatur. Ergo eorum veritas nequit extendi ad omne tempus. Nego maiorem absolutè. Quia veritas contingentium prout talis supra entitatem aliquam denominationem addit. Esse enim entitatem veram, est esse cognoscibilem per cognitionem veram, seu cum eadem conformabilem iuxta dicta in Pharo Scient. disput. 3. quæst. 1. Constat autem ex dictis, contingentia non solum pro tempore, quo existunt, sed etiam pro quouis alio apta esse cognosci per cognitionem veram: eo quòd cognitio non solum ea, quæ sibi coexistunt, sed etiam, quæ longè à sua duratione distant, representare verè valet, ut fusius explicabo inferius disput. 27.

Cæterum, quanquam omnino certum, atque etiam evidens sit, lubindeque penitus illud à propositis argumentis, quidquid aliquando est existens, semper esse verum veritate vel de futuro, vel de præsentem, vel de præterito: & consequenter, Deum non posse non in omni tempore aliquam scientiam habere de illius existentia, vel prout futura, vel prout præsentem, vel prout præterita: nam alias Deus aliquando alicuius veri esset ignarus; quod ei planè repugnat. Multa tamen sunt, & grania argumenta, quæ persuadere videntur, in eo, quod aliquando est existens, esse futurum, & esse præsentem, & esse præteritum, diuersas veritates esse obiectiuas, non aliter scibiles verè, quam ex temporibus diuersis, atque adeò per scientiam successu temporis variabilem. Quæ quidem argumenta latè produxi in Pharo Scient. disput. 10. quæst. 3. proposit. 4. & 5. Per illaque probari assumptum respectu intellectus creati ipsa proposit. 4. decreti. Respectu verò intellectus diuini oppositum statui proposit. 5. Quòd viderem Patres, & Theologos vnanimè pronuntiare, omnem scientiam Dei esse immunem à temporali variatione. Non enim ausus sum, sicut nec modo audeo, aut eis apertè contraire ob noua fundamenta detecta, aut ipsorum tam absoluto pronuntio limitationem aliquam (estò possem, & fors non incongruè) adhibere. Tametsi, quod attinet ad eorum argumentorum assumptum inter scientiam diuinam, & creatam nullum idoneum discrimen reperire potuerim, quidquid illud exhibere tentauerint Recentiores quidam loco citato à me impugnati. Quare scripta ibi, hic pariter rescripta putentur vnà cum ijs, quæ ad rem supra tetigi tract. de Æternit. Dei disput. 9. quæst. 2.

QVAESTIO II.

Vtrum in Deo sit Scientia per modum actus primi.

Actus in vniuersum iuxta communem, & aptissimam antiquorum phrasim vocatur, quid-

quidquid significatur per verbum, de cuius conc-
ceptu est, prout a nobis concipitur, esse exerci-
cium quoddam subiecti respondentis alteri ter-
mino, qui apud grammaticos vocatur verbi sup-
positum. Ob id apud eosdem indubitatum est,
verbum sine supposito dari non posse. Quia
nimirum exercitium actuale subiecti, quale per
verbum significatur, sine subiecto ipso, quod
respicit ex proprio conceptu, quodque per ver-
bi suppositum significatur, concipi nequit. Ete-
nim ea est mira intellectus nostri natura pro hoc
statu, vt neque exterius sine verbo, & nomine,
quod sit ipse verbi suppositum, aliquid affir-
mare, aut negare possimus, vt ipsa experientia
manifestat; neque interius aliquid iudicare sine
duobus saltem conceptibus obiectiuis, quorum
alterum sit subiectum respondens nomini, alte-
rum actus, seu exercitium actuale talis subiecti
respondens verbo. Quippe exercitium ex pro-
prio conceptu non potest non distingui a subie-
cto, cuius est exercitium, vt notum est: nihil
enim per se ipsum exerceri concipitur. Quo fit,
vt, quidquid illud sit re ipsa, quod de subiecto
iudicamus, siue distinctum ab illo, siue indistin-
ctum, siue intrinsecum, siue extrinsecum, neuti-
quam a nobis concipi possit, nisi per modum
actus ab ipso subiecto distincti, illudque intrin-
secè tangenti, atque essentialiter respicientis.
Eundem enim modum concipiendi seruamus sem-
per interius, ac significandi exterius per nomi-
na, & verba. Itaque non minùs concipimus di-
stinctum a Petro actum existendi, aut essendi ani-
mal, cum dicimus; *Petrus existit*. *Petrus est ani-
mal*: ac concipimus actum currendi, aut viden-
di pariter, cum dicimus. *Petrus currit*. *Pe-
trus videt pavium*. Nec solum distinguitur actus
ex suo conceptu a subiecto, cuius est actus, quod-
que per ipsum exercetur; sed etiam a termino,
circa quem exercetur. Est enim actus veluti que-
dam via media subiecti ad terminum. Hinc na-
ta copiosa illa leges respectuum, siue relationum
rationis, quam passim Doctores, praesertim
antiquiores, nostris conceptibus attribuunt.
Toties enim putari potest respectus rationis inter-
uenire, quoties id, quod de subiecto aliquo no-
stet intellectus iudicare praetendit, a parte rei
non est actus eius; quemadmodum ab ipso con-
cipitur. De quo multò plura sunt dicta a no-
bis in Pharo Scient. disput. 2. quaest. 4. & tota di-
sput. 8.

26

Quoniam igitur iuxta ibi etiam dicta nul-
lus est ceterorum verborum actus, qui non praes-
supponat, & inferat actum significatum per ver-
bum *possum, es*. Semper enim valet. *Currit*.
Ergo potest curvere. *Videt*. *Ergo potest videre*.
Est. *Ergo potest esse, &c.* Idcirco vnus actus ver-
bi *possum, es*, qui in abstracto significatus poten-
tia dicitur, actus primus respectu ceterorum iure
optimo vocatus est; & ceteri respectu eius
actus secundi. Idem ergo est in presenti quare-
re, an detur in Deo scientia per modum actus
primi, ac quarere, an detur in Deo potentia ad
sciendum, seu cognoscendum. Et quoniam
apud nos quatuor sunt, quae per modum poten-
tia ad actum intelligendi solent concurrere: nempe
potentia intellectiua, seu intellectus, siue
aut identificatus cum anima, aut ab ea distin-
ctus iuxta varias sententias: species impressa ge-
rens vices obiecti: habitus facilitans ad intelle-
ctionem, aut ad eam eleuans intellectum: &
memoria seruans speciem rei intellectae, vt ite-

rum intelligatur. De his quatuor inquirimus in
praesenti, an etiam reperiantur in Deo. Non-
quidem comparatione actus notionalis, quo Pa-
ter aeternus producit Verbum. De quo in tract.
de Trinitate; sed comparatione cognitionis essen-
tialis, siue toti Trinitati communis.

Circa primum prima sententia est asseren-
tium, in Deo reuera non dari potentiam intelle-
ctiuam, siue intellectum per modum actus pri-
mi physici, sed solum purissimum actum secun-
dum intelligendi cum potentia logica, seu possi-
bilitate ad essendum, aut etiam ad percipiend-
um obiectum. Ita Ruiz tom. de Scientia dis-
put. 3. sect. 2. & sequentibus, Albiz disput. 2.
sect. 2. Heric. disput. 2. cap. 3. Petr. Hurt. disput. 20.
Metaph. sect. 2. 2. 5. 2. 1. Falol. 1. par. quaest. 14. art. 1.
dub. 6. Helmh. tit. 3. disp. 1. a cap. 5. Galpar. Hurt.
tract. de Scient. disput. 1. diff. 4. Salas 1. 2. tract. 11.
disput. 2. sect. 6. num. 31. & 34. Zunniga de Trinita-
te disput. 2. dub. 5. & 20. Sfort. lib. 1. suae Theolo-
giae num. 40. Ribaden. disput. 2. de Scient. cap. 2.
& apud eos alij. Secunda sententia intellectum
per modum potentiae, seu actus primi ab solu-
tè, & reuera ponit in Deo. Ita Scot. in 6. dist. 2.
quaest. 7. & communiter Scotista, Vazq. 1. par. quaest.
13. art. 2. num. 30. & disput. 60. cap. 1. & disput. 102.
cap. 1. & disput. 119. cap. 3. & saepe alibi. Mo-
lin. 1. par. quaest. 27. art. 5. disput. 2. Gillius 1. par.
lib. 2. tract. 1. cap. 12. & tract. 2. cap. 4. Granad. con-
trouer. 2. tract. 1. disput. 1. num. 5. & 6. & disput. 3.
sect. 2. Tann. disput. 2. quaest. 11. dub. 5. Alarc. tract. 2.
disput. 1. cap. 1. Martin. 1. par. disput. 13. num. 7. Ar-
riag. disput. 15. sect. 3. subiect. 3. Apud quos alij.
A quorum sententia sine dubio nulla ratione di-
scerpant, quotquot affirmant, dari in Deo vim,
siue potentiam physicam intelligendi; non tamen
productiuam, aut receptiuam intellectionis, E-
quibus videtur esse Soar. disput. 30. Metaph. sect. 5.
licet pro prima sententia citari soleat. Consen-
tunt etiam Recentiores, qui in Deo admittunt
actum primum tantum intentionalem intellectionis.
E quibus est Quirós tom. 1. disput. 35. sect. 3.
Tertia sententia ponit in Deo potentiam, siue
principium virtuale, aequiuale, siue eminentia-
le respectu intellectionis; secus formale princi-
pium, aut formalem potentiam. Sic docti Re-
centiores. Quibus consentire videntur Arrub.
1. par. disput. 28. cap. 3. num. 5. & cap. 4. num. 11. Be-
can. tract. 1. cap. 1. quaest. 1. num. 9. Gonz. disput. 50.
num. 30. & alij; dissentientibus nonnullis ex iam
praecitatis. Porro, supposita in Deo aliquo ex di-
ctis modis potentia physica intelligendi ultra lo-
gicam, Salas, Arrub. Gillius supra, & alij Re-
centiores existimant, eam ab essentia diuina ne-
ratione quidem nostra distinguendam esse tan-
quam facultatem superadditam, mediamque in-
ter essentiam Dei, & eius actualem intellectionem.
Oppositum tamen censent Molina. Becan. Albiz.
Alarc. supra cum Basilio Legion. 1. par. Varia. quaest.
8. schol. cap. 6. Gran. cont. 1. tract. 2. disput. 9. num. 2.
& alij.

Circa secundum Vazq. 1. par. disput. 60. 28
cap. 2. num. 5. Gran. cont. 2. tract. 1. disput. 1.
num. 9. Ruiz disput. 4. de Scient. sect. 2. Alarc.
supra num. 7. & alij citati a Ruiz proprium conce-
ptum speciei intelligibilis admittunt in Deo reuera;
non quidem ab obiecto impresso, sed a natu-
ra habitae. Illum tamen negant Albiz supra n. 6.
Heric. num. 28. Sfort. num. 42. cum Aureol. & alijs
Recentioribus.

Circa tertium Enric. in Sum. art. 37. quaest. 1. 29
& 2.

2. & Mayron. in 1. distinct. 36. quest. 1. art. 1. conceptum habitus scientiæ attribuunt Deo. Quem tamen negant communiter ceteri Theologi. Salas 1. 2. tract. 1. 1. disput. 2. sect. 6. Valent. 1. par. quest. 14. pun. 1. Soar. in Metaph. disput. 30. sect. 15. num. 10. & lect. 16. num. 68. & lib. 3. de attrib. cap. 1. num. 1. Ruiz disput. 4. de Scient. sect. 4. Albiz tract. 1. disput. 1. sect. 1. a num. 10. Hemel. et. 4. disput. 7. cap. 1. Alarc. tract. 2. disput. 1. cap. 1. num. 5. Sfort. lib. 1. num. 42. Fasol. quest. 14. art. 1. dubit. 5. Et apud eos alij. Addit tamen Fasolus, dari in Deo habitum minis proprie acceptum, prout dicit præcisè permanentiam, seu immobilitatem, & promptitudinem, ac delectationem, quamdam.

30 Circa quartum multi Patres, & Theologi latiori quodam sensu Deo memoriam tribuunt, eam negantes in strictiori. De quo Ruiz disput. 4. citata lect. 5.

31 Supposita doctrina præmissa num. 25. & 26. noto pro resolutione questionis ex ibi dictis primò, potentiam quamlibet, cum sit quidam actus primus ex suo conceptu significabilis per verbum, non posse non à nobis concipi distinctam tum à subiecto cui tribuitur, tum ab actu secundo, ad quem immediatè se habet, vt ad proprium terminum.

32 Noto secundò, diuersis actibus secundis diuersos actus primos, siue potentias correspondere nostro modo concipiendi. Ob id enim in homine potentia ad sentiendum formaliter, seu per rationem nostram diuersa est à potentia ratiocinandi. Imò verò omnis formalitatem distinctio à distinctione actuum præsertim primorum, siue potentiarum talis est. Animal quippe nihil est aliud, quam potens sentire, & rationale potens ratiocinare. In quibus duobus concretis sola potentia sentiendi, & ratiocinandi, quæ sunt eorum concretorum abstracta, distinguuntur formaliter, tum inter se, tum à subiecto, cui tribuuntur, quod idem vtriusque potentie est. Idem enim subiectum est metaphysicè, quod potest sentire, & ratiocinare. Sicut idem subiectum est physicè, quod sentit, & ratiocinatur. De quo etiam plura sunt dicta in Pharo Scient. tum locis citatis, tum maxime disput. 13. quest. 9. Modò illud ex hac doctrina mihi certissimè ducitur, potentiam intelligendi in nobis formaliter ex proprio conceptu à potentia producenti, siue cauandam intellectionem diuersam à se: quia actus secundus intelligendi ab actu secundo cauandam intellectionem diuersus est. Ob id enim in specie impressa datur potentia cauandam intellectionem sine potentia intelligendi, vt constat. Nec est, cur repugnet intellectus in quo vice versa datur potentia intelligendi sine potentia cauandam intellectionem. Actus enim intelligendi in suo conceptu nullam inuoluit causalitatem, siue actum cauandam, etsi actus vitalis sit: quia non est actus vite physice, sed tantum vite intentionalis, præcisè vt est actus intelligendi, seu percipiendi obiectum; vt fufius etiam in Pharo disput. 2. quest. 1. probatum est. Vnde rursus inferitur, potentiam intelligendi in Deo bene sine potentia cauandam intellectionem componi posse. Deinde ex eadem doctrina deducitur, potentiam, quam logicam vocant, cuius actus est existentia, non posse non ex suo conceptu diuersam esse à potentia intelligendi, quandoquidem actus existendi, & actus cognoscendi ex suo etiam conceptu diuersi sunt, vt notum est.

33 Noto tertio, toties conceptum aliquem obiectiuum repertum in rebus creatis posse transferri ad Deum, ita, vt in Deo absolute, & re ipsa reperiri dicatur, quoties ille in statu abstractionis, & præcisionis nullam reuera fert secum imperfectionem, aut formaliter, aut illatiuè. Dico reuera: quia imperfectio tali conceptui adiuncta ex nostro modo concipiendi nihil obstat. Absolute enim, & verissime dicitur dari re ipsa in Deo scientia, qua se, & omnia cognoscit: quia cuncta scire vt sic perfectio est sine imperfectione re ipsa; tamen huiusmodi scientia non possit non concipi à nobis vt actus quidam medius, distinctusque à subiecto cognoscenti, & ab obiecto cognito, ac se ipso vtrumque respiciens. Quæ ratione in Deo esse non potest: quia magnam vt sic præfert imperfectionem diuine simplicitati aduersariam. Addidi etiam in statu abstractionis, & præcisionis: quia non opus est, vt id, quod ex creaturis transfertur ad Deum, sit ab imperfectione immune prout in creaturis reperitur re ipsa; sed sufficit, si tale sit secundum eam præcisam rationem, quæ Deo attribuitur, quæque Deo, & creaturis communis est; atque a Deo communi etiam nomine proprie de vtriusque prædicatur. Deo quippe non conuenit scientia, qualiter in nobis reperitur, in quibus est: qualitas quædam proueniens ab extrinseco, substantiæ superaddita, &c. Quia tamen conceptus percipiendi obiectum euidenter in ipsa nostra scientia repertus præcinit ab eo, quòd illa sit qualitas, vel substantia; quod habeatur ab intrinseco, vel ab extrinseco; à ceterisque imperfectionibus: ideo huiusmodi conceptus & Deo, & nobis communis est: scientiæque nomine significatus tam Deo, quam nobis cum omni proprietate tribuitur. Atque ita dicitur, in Deo proprie scientiam dari, vt datur in nobis; non quia omnes conceptus in nostra scientia reperti dentur in Deo; sed quia vnus proprius, & specialis nostre scientiæ conceptus, qui sibi non abs. inre nomen scientiæ arrogauit, etiam reperiatur in Deo. Quoties verò conceptus in rebus creatis repertus, per aliquodque nomen significatus ab omni labe imperfectionis reuera præcisus non est, absolute, proprie, & re ipsa Deo non potest tribui, vt constat: quia Deus nullam in se re ipsa imperfectionem pati potest. Sic poenitentia proprie sumpta Deo non conuenit: quia conceptus poenitentia proprie supponit poenitentis peccatum, quod Deo repugnat. Idem est de obliuione, quæ est quædam ignorantia; & de similibus conceptibus. Qui proinde, si quando Deo attribuantur, improprie tantum, & translative tribuuntur. His positis, sit.

Propositio I.

34 Potentia intellectiua, siue intellectus per modum actus primi reuera reperitur in Deo. Sine potentia tamen realiter formaliter productiua, aut receptiua intellectionis.

Probatur propositio quoad primam partem. Primum quidem ex constanti loquutione Patrum, & Scholasticorum. Secundum quam simpliciter, & absolute loquendo, intellectus non potest non admitti in Deo, adeò, vt senten-

rentiam Aureoli illum absolute negantis nota remeritatis inurat Ruiz disput. 3. de Scient. sect. 4. num. 3. Patres quippe expressè, & saepe attribuant Deo intellectum, ut videre est in Cyrillo lib. 11. Theauri in fine, & lib. 1. in Ioan. cap. 5. paulò post medium, Damasc. lib. 1. cap. 15. prope medium, & Eusebio Cesar. de Preparat. Euang. lib. 11. cap. 10. Quibus consentit S. Tho. 1. par. quat. 14. art. 2. in corp. & lib. 1. contra Gent. cap. 46. & lib. 2. cap. 10. & quat. 2. de Veritate art. 1. cum alijs Scholasticis communiter. Intellectus autem nihil aliud sonat, quam potentiam intelligendi. Quam vel Aristot. agnoui in Deo lib. 12. Metaph. text. 39. & 31. Sæpius etiam Patres mentem in Deo ponunt; quæ itidem potentiam intelligendi, seu intellectum significat. Sic Dionys. cap. 7. de Diuinis nominibus circa medium, & Irenæus lib. 2. cap. 48. initio. Præter Nazianc. Chrysost. Basil. Iulien. Athan. Dionys. Alexan. Cyrill. Alexan. Theodot. Damasc. Theophil. Lac. August. & Fulgen. qui Verbum diuinum ex mente Patris. procedere docent apud Ruiz disput. 2. de Trinitate sect. 2. Accedit August. qui saepe in libris de Trinitate, alijsque in locis, & cum eo alij Patres, & Scholastici docent, Verbum diuinum ex memoria facundâ Patris procedere, ut in tract. de Trinitate videri potest; insuperque apud Ruiz disput. 4. de Scientia sect. 5. Memoria enim ex directo significato aliud non est ab intellectu, siue potentia intellectiua; Præterea Iustin. quat. 3. ad Gentiles inter principium & medium, & alij voluntatem ab actu volendi aliqua ratione distinctam adtribunt Deo. Imò id ipsum præstat sexta Synodus generalis passim definiens, esse in Christo domino duas naturales voluntates, & duas naturales operationes, ut videre est Act. 13. 17. & 18. & in Epist. Agathensis Act. 4. Quo manifestè distinguit Concilium in Deo voluntatem ab operatione volendi. Id quod etiam præstat Paul. ad I. thes. 1. dum ait. *Secundum propositum voluntatis sue.* & saepe alias sacri Scriptores. Ergo idem dicendum est de intellectu.

35 Nec dici potest, Scripturam sacram, Patres, & Scholasticos nomine intellectus, mentis, voluntatis, &c. tantum significare potentiam logicam, seu non repugnantiam intellectiōis, vel volitionis. Nam improprie valde, & contra vsitatum loquendi morem possibilitas intellectiōis, aut volitionis diceretur intellectus, mens, aut voluntas. Alioquin diceretur duplex in nobis esse intellectus, & duplex voluntas, nempe potentiam intellectiua, & volitiua, possibilitatemque intellectiōis, & volitionis. Quod est ridiculum. Asserere autem, Scripturam, & Patres tantum intendere, Deum esse in linea intellectuāli, siue id habeat per potentiam, siue per actum, adscribere est Scripturæ, & Patribus intentionem repugnantem ipsorum verbis, que manifestè præferunt potentiam intellectiua, & volitiua. Nec possunt de potentia virtuali exponi, que simpliciter, & absolute (prout ipsi loquuntur) non est potentia, sed quædam æquiualentia potentia iuxta dicenda propositione 3.

36 Deinde ratione probatur eadem pars propositionis primò: quia ab actu secundo ad potentiam necessaria est consequentia, ut est certissimum. Sed Deus verè, realiter, & proprie intelligit in actu secundo. Ergo verè, realiter, & proprie potest intelligere, seu habet potentiam

intelligendi. Secundo: quia in conceptu talis potentia præcisè sumpto perfectio est ab omni prorsus imperfectione aliena. Ergo talis conceptus reuerà concedendus est Deo, cum omni proprietate loquendo, iuxta doctrinam notationis tertie.

37 Respondent Aduersarij, huiusmodi potentiam non esse physicam, de qua est controuersia, sed logicam consistentem in possibilitate, seu non repugnantia intellectiōis, quam nullus negat. Sed contra. Quia actus intelligendi, & actus existendi diuersi sunt ex proprio conceptu. Ergo potentia ad existendum, quam logicam appellant, diuersa est ex suo conceptu à potentia ad intelligendum iuxta doctrinam notationis secundæ. Neque est, cur potentia ad intelligendum non appelletur physica: quandoquidem in Deo existente physice reuerà, & physice reperitur. In quo à possibilitate, siue potentia ad existendum differt, quæ potentia logica dicitur, quatenus rei etiam non existenti physice, sed pure possibili conuenit; eique subinde apprehensæ, ut sicque intentionaliter tantum, siue logicè existenti in intellectu cognoscentis ab ipso intellectu verè attribuitur. Accedit, quòd potentia ad existendum de ipsa dicitur intellectiōe; potentia ad intelligendum non item. Intellectio enim, loquendo proprie, existit, & potest existere; non verò ipsa sumpta præcisè, sed Deus est, qui proprie intelligit, & potest intelligere.

38 Sed obijciunt Recentiores primò. De conceptu potentia realis est distingui realiter ab actu, cuius est potentia: quia nihil potest realiter se ipsum. Sed distinctio absolute realis repugnat prædicatis Dei. Ergo & repugnat Deo prædicatum potentia realis intellectiua. Confirmant. Quia talis potentia neque esse potest actiua, neque passiuā, neque vniuersā. Præter has autem non est alia potentia physica excogitabilis. Ergo. Deinde confirmare possent. Quia de conceptu cuiusvis actus est respicere subiectum, & terminum tanquam extrema à se distincta. Potentia autem est actus quidam primus. Ergo. Respondeo, de conceptu potentia realis ut sic non esse distinctionem realem ab actu, neque à subiecto, cui attribuitur, nec verum respectum ad vtrumque: etsi ex modo nostro concipiendi ea omnia habeat. Quod non obstat, ut absolute dicatur potentia realis reuerà in Deo existens. Sicut actus secundus cognoscendi reuerà dicitur esse in Deo, ut notatione secundæ dicebam; etsi etiam omnia ea habeat ex nostro modo concipiendi. Ex quo patet ad secundam confirmationem. Itaque verum est, potentiam realem causatiua, & vniuersam realiter debere distingui ab actu, vel à termino eius. Hoc tamen ex conceptu peculiari talis potentia habet, non ex conceptu communi potentia realis. Ex quo patet ad primam confirmationem, præter potentiam actiua, passiuā, & vniuersam, plures alias esse veras, & reales potentias: tot videlicet, quot sunt actus veri, & reales; è quorum numero est actus intelligendi in Deo; etsi à potentia intelligendi realiter distinctus non sit. Neque ob id dicitur Deus posse se ipsum proprie; etsi dicatur eum proprietate posse intelligere: quia ille modus loquendi alienus est à modo concipiendi nostro, ut & Aduersarij ipsi fateri tenentur. Quia non negant, nec possunt negare, Deum propriè dici posse intelligere potentia ab intellectiōe respiciens ipsa.

ipsa indistincta, qualis est etiam apud eos potentia logica, quam ponunt. Nec tamen concedent, Deum per eam potentiam cum proprietate posse dici, posse se ipsum.

39 Secundò obijciunt ex Aureolo. In nostra intellectione non datur prædicatum potentie realis ad exprimendum obiectum, sicut neque in actione, aut vnione prædicatum potentie ad agendum, aut vnionem. Ergo neque in Deo ad intelligendum. Quia Deus non minus est idem realiter cum sua intellectione, quam nostra intellectio cum expressione obiecti, & actio, & vnio cum se ipsis. Respondeo ex vniuersali doctrinâ traditâ in Pharo Scient. disput. 17. quæst. 20. propositione 11. saepeque alibi, quæties alicui actui tanquam subiecto alius actus eiusdem rationis tribuitur, vti euenit in exemplis positâ, ambos actus æquiualeuter censei vnum: quia earum multiplicatio non tam ex meritis rei, quam ex nostro modo iudicandi, superaddendo semper actum subiecto, prouenit. Quo circa potentia ad primum actum etiam ad secundum potest censei potentia æquiualeuter. Tamen si non sit, cur, loquendo formaliter, tam, secundo, quam primo actui sua potentia non concedatur. Itaque, cognitionem per se exprimere obiectum cognoscenti, & cognoscentem sibi exprimere obiectum per cognitionem, æquiualeuter censei idem, eandemque proinde sibi vendicans potentiam cognoscentis. Nihil tamen est, quod veter, præter potentiam cognoscentis ad cognoscendum, siue ad exprimendum sibi obiectum per cognitionem, concedere, loquendo formaliter, aliam potentiam etiam realem in ipsâ cognitione ad exprimendum per se ipsam obiectum cognoscenti. Nam, quo pacto est verum, cognitionem per se cognoscenti exprimere obiectum realiter, eodem est quoque verum, cognitionem realiter posse per se exprimere obiectum cognoscenti. Sicut, quo pacto est verum, cognoscentem exprimere sibi obiectum per cognitionem, siue illud cognoscere realiter, eodem est verum, cognoscentem posse realiter exprimere sibi obiectum per cognitionem, siue illud cognoscere. Similiterque de similibus philosophandum est.

40 Tertiò obijciunt. Potentia, quam Deus habet ad intelligendum, alia non est à potentia quam habet, vt sit realiter ipsa intellectio: quia Deus intellectione sibi identificatâ intelligit. Sed ista est potentia logica, qualis est potentia, quam habet vnum prædicatum, vt sit aliud realiter. Ergo, Nego imprimis maiorem. Quia, vt actus essendi, quo vnum prædicatum dicitur esse aliud, ab actu intelligendi diuersus est ex proprio conceptu, vt per se patet: ita potentia ad intelligendum diuersus conceptus est à potentia ad essendum, quod vnumquodque est: atque adeò potentia, quam Deus habet dicitur, vt sit realiter sua intellectio, diuersa est à potentia, quam habet intelligendi. Deinde admissa, & non concessa maiori nego minorem. Quia potentia, quam Deus habet, vt sit realiter sua intellectio, quatenus Deo prout physicè existenti conuenit, non logica, sed physica potentia dicenda est. Quidquid sit de potentia, qua res purè possibilis (& conlequenter tantum existens in mente illam cognoscentis intentionaliter, siue logicè) dicitur posse esse id, quod identicè, siue quiditatuè est.

41 Quartò obijciunt. Deus non habet physi-

cam potentiam, vt sit æternus, immensus, iustus, &c. Sed tantum potentiam logicam. Ergo neque habet potentiam physicam ad intelligendum: quia non minus est realiter sua intellectio, quam sua æternitas, immensitas, iustitia, &c. Nego antecedens. Quia non est, cur non dicatur potentia physica, prout condistincta à logica, potentia, quam Deus habet, vt sit æternus, immensus, iustus, &c. iuxta dicta num. præcedenti de potentia, quam habet, vt sit sua intellectio. Præterquam quod non hæc, sed alia est potentia eius ad intelligendum, de qua tractamus, iuxta ibi etiam dicta.

42 Quinto obijci potest. De conceptu potentie intellectiue realis est, posse realiter producere, aut saltem recipere intellectionem. Sed nulla datur in Deo potentia realiter productiua, aut receptiua intellectionis. Ergo nec datur potentia intellectiua realis. Hoc argumentum, si quid probat, probat vtique, non dari in Deo veram, & realem intellectionem, qua Deus verè, & realiter intelligit. Quia nequit esse de conceptu potentie intellectiue producere, vel recipere intellectionem, nisi sit de conceptu intellectionis, produci per potentiam intellectiuam, vel in ea recipi, vt constat. Intellectio autem producta, aut recepta realiter prout repugnat Deo. Quare neganda est maior. Quia de conceptu potentie intellectiue realis tantum est, habere sibi realiter coniunctum actum intelligendi; siue id per aliquod genus adhesionis, siue per identitatem fiat. Vnde nec de conceptu intellectionis est produci, aut recipi in intelligente; sed tantum ei affigi, vel adhæsiuè, vel, prout in Deo reperitur, identicè. Qui verò putant, de conceptu actus vitalis, etiam intentionalis, esse actionem aliquam, aut receptionem physicam, qua causetur à potentia vitali; videant, quomodo actus diuine intellectionis, qui vitalissimus est, sine huiusmodi causalitate physica possit componi; & dicant idem de intellectu diuino.

43 Denique obijci potest. De conceptu potentie est exigere actum. Sed exigentia distinctionem importat: quia nihil exigit se ipsum. Ergo de conceptu potentie intellectiue est distinctio ab intellectione; atque adeò in Deo talis conceptus realiter dari non potest. Hoc argumentum priori iure probat, non dari in Deo realem conceptum intellectionis actualis: quia magis est de conceptu actus exigere potentiam, atque subiectum, cuius est actus, quam vice versa. Quare nihil probat. Respondeo ergo, exigentiam minus proprie acceptam pro necessitate quadam, seu connexione metaphysica non importare distinctionem, atque adeò inter conceptus realiter identificados bene posse inueniri. Sic enim essentia diuina exigere dicitur personalitates, & e conuerso. Sic voluntas diuina intellectum exigit, & omnis actus secundus in Deo repertus primum sibi correspondentem exigit, id est, talis est ex suo conceptu, vt illum inferat necessariò, nec sine illo possit esse per locum intrinsecum. Ex quo patet, etsi potentia intellectiua exigit intellectionem modo dicto, de quo nunc non curo, nihil habere, cur repugnet, eam in Deo reperiri reuera.

44 Postremò obijciunt. Deus est actus purissimus. Ergo nihil habet potentialitatis. Ergo neque potentiam intellectiuam. Hoc argumen-

tum, etiam potentiam generatiuam, & spirantiam, omnipotentiamque communem tollit à Deo. Ex quo patet, illud nihil probare. Respondeo ergo, Deum eantem esse actum purissimum, quatenus nihil perfectionis ei potest accrescere, quod non habeat à se, ad quodque subinde prae se ponatur esse in potentia; prout latius explicatum est supra disp. 1. quest. 12. Hoc tamen non tollit, habere eum potentias ad actus, quos exercet ad intra, & ad extra, quæ nullam omnino ex conceptu potentia præferunt imperfectionem.

45 Venio ad secundam partem propositionis, eamque facile demonstro. Quia de conceptu potentia realiter formaliter productiua, vel receptiua est, realiter formaliter distingui ab actu, aut saltem a termino producto, aut recepto, vt inconfesso apud omnes est. Ob id enim repugnat, vt idem se ipsum causet, seu efficiat, seu materialiter, vt alibi ex omnium sententia fufius ostendimus. Sed intellectio diuina realiter formaliter non distinguitur à substantia, seu entitate Dei, vt tanquam dogma catholicum statuimus quest. 1. proposit. 4. Ergo in substantia Dei nullus est stabilis verus conceptus potentia realiter formaliter productiua, aut receptiua diuina intellectiois. Dixi de conceptu potentia productiua, vel receptiua esse distinctionem saltem a termino: quia controuersum est, an etiam debeat distingui ab actu, medio quo terminus prouocitur, huc recipitur, ad hoc, vt sit etiam respectu talis actus potentia verè productiua, seu receptiua. Alij enim in tract. de Trinitate affirmant, Patrem æternum habere quidem potentiam productiuam respectu Verbi vt termini à se distincti, atque producti; non verò respectu productionis actiua secum identificata. Alij verò docent oppositum, Sed hæc controuersia fere de solo modo loquendi est. De quo ibi.

46 Aduerto tandem, S. Tho. & alios Patres, si quando negant in Deo potentiam respectu intellectiois, aut volitionis, de hac eos potentia productiua, aut receptiua intellectiois intelligendos esse: quia potentiam intellectiuam ab intellectioe indistinctam nusquam negant; potius nobiscum adstruunt, vt vidimus.

Propositio 2.

47 Potentia intellectiua Dei formalitas est, ratione nostra distincta ab alio conceptu reali, qui in substantia Dei reperitur, subiecti potentis intelligere, & actu intelligentis.

Tradit propositionem hanc S. Tho. in 1. distinct. 7. quest. 1. art. 1. ad 1. vbi ait *In Deo est omnino idem re essentia, potentia, & operatio, sed differunt ratione.* Loquitur de essentia metaphysica, prout ab attributis, siue prædicatis diuinis distincta per nostram rationem, consistenteque in vnico, & radicali subiecto omnium eorum, atque adeo omnium actuum Dei, prout late est à nobis ostensum supra disp. 1. quest. 10. Probatur autem facile propositio ex doctrina præmissa num. 25. & 26. Ex ea enim constat, de conceptu cuiusvis actus significati per verbum, prout à nobis concipitur, esse, distingui à subiecto, cui attribuitur, & à termino, cir-

ca quem versatur. Compertum est autem ex ibi etiam citis, potentiam intellectiuam Dei actum primum esse per verbum *possum*, et significatum, atque adeo eam non posse non concipi à nobis distinctam à subiecto potentis intelligere, & ab intellectioe, qui est terminus talis potentia.

Sed obijciunt Recentiores. In nobis formaliter quædam distingui da est potentia, intellectiua ab anima, casu, quod dicatur ab ea non distingui realiter: quia ratio non distinguitur eam realiter, sumpta à sufficiente virtute, quam anima censetur habere sine potentia superadditis, etiam probat, eam non debere formaliter distingui, atque anima superaddi, adhuc ratione nostra. Ergo multò minus in Deo distinguenda est adhuc formaliter potentia proxima intelligendi ab essentia metaphysica Dei: quasi hæc principium tantum remouam intellectiois sit per se non sufficiens ad illam sine potentia superaddita. Confirmant primo: nam, licet in nobis detur potentia superaddita, tamen id nascitur ex imperfectione natura potentis se sola intelligere. Ergo in Deo non est concedenda, vbi nulla imperfectio. Secundo: quia natura creata per se est sufficiens ad immediate producendum suas passiones sine potentia superaddita. Sed intellectio diuina magis connectitur cum essentia diuina, quam passiones cum creata. Ergo. Respondeo ad argumentum, statuta semel in anima virtute sufficienti ad suos actus, bene in de inferri, non habere eam potentias sibi realiter superadditas: quia essent realiter superflua. At, eam ipsam virtutem anima non concipi à nobis, vt distinctam, & superadditam alteri conceptui, cui eam tanquam subiecto nostro modo concipiendi attribui- mus, non video, quo pacto inde inferatur. Alioquin quia anima, vnica cum sit, & indiuisibilis entitas, sufficiens est ad actus diuersos sentiendi, intelligendi, amandi, &c. bene etiam inferretur, non dari in ea pro actuum diuersitate plures formalitates, seu gradus secundum rationem nostram distinctos sensitiua, intellectiua, volitiua, &c. quod planè fallum est, & contra ipsos Recentiores, & omnes. Igitur distinctio formalitatum non tam ex natura rerum, quam ex nostro modo concipiendi ducit originem, præsertim ea, quæ fit inter subiectum, & actum seu primum, seu secundum, sine quibus duobus conceptibus nihil possumus iuuicare, vt vidimus num. 25. Ex quo patet, quantum Deus sufficientissimus sit se ipso ad intelligendum absque actu primo, imo & absque secundo realiter superaddito; id nihil obitare, quominus nos in eo ratione nostra distinguamus tres diuersos conceptus essentia, potentia, & operationis, vt rectè docuit S. Tho. citatus. Ad primam, & secundam confirmationem dico similiter, per eas tantum probari, diuinam substantiam non egere ad intelligendum potentia superaddita à parte rei, quemadmodum neque actu superaddito eget; quod non obstat, vt nos in illa tres prædictas formalitates subiecti, potentia, & actus ratione nostra distinguamus, quarum vnaquaque ex proprio conceptu perfectissima est in suo genere, nec vllam importat imperfectionem diuine substantia repugnantem.

Instabis. Ratio principij remoti ex proprio conceptu dicit imperfectionem: quia intra lineam

lineam principij eget iuamine potentiae proxima ad exercendum actum; quo si non egeret, perfectius esset in proprio genere. Ergonequit dari in Deo reuera conceptus principij remoti, atque adeo neque potentiae mediae inter tale principium, & actum. Concedo totum: quia nihil ad rem facit. Conceptus enim subiecti potentiae intellectiuae, quem in Deo ponimus, non est conceptus principij remoti respectu intellectio- nis; tum quia potentia intelligendi, prout de illa modo agimus, non est principium proximum intellectio- nis; quia non est potentia causatiua, cui soli competit ratio principij: tum quia, licet virtualiter sit causatiua intellectio- nis, vt videbimus proposit. 3. ipsa tamen nullo modo causatur a suo subiecto: ex proprio enim conce- ptu tantum habet ei affigi aut adhaerere, aut identice, vt de actu secundo intelligendi dice- bamus num. 42. Ex quo patet huiusmodi subie- ctum intra proprium genus subiecti diuinorum actuum nihilo egere; atque adeo nec aliquid di- cere imperfectionis repugnantis Deo. Potentia enim, qua eget ad actum secundum, conceptus est alterius generis. Nihil autem derogat per- fectioni vnus formalitatis in Deo, quod egeat altera alterius generis aut absolute, aut relate ad aliquod munus, vt patet in natura diuina indigente relationibus, & attributis absolute, & in voluntate indigente intellectu ad volendum, & in alia quauis formalitate Dei indigente alijs, cum quibus ex suo conceptu connectitur iuxta dicta tom. 1. disput. 2. quaest. 9. Et sane, dum dicunt Recentiores, essentiam Dei sine potentia distincta ab illa, adhuc ratione nostra, habere sufficientem virtutem ad intelligendum, plane adstruunt in actu exercito, quod negant: nam qui potest concipi, essentiam habere virtutem ad intelligendum, sine duplici conceptu, quo- rum alter sit essentia, alter virtus, siue poten- tia ab ea habita? Quod est formaliter distingui essentiam a sua virtute, prout nos contendimus. Porro ex duplici conceptu explicato po- tentiae intellectiuae, & subiecti eius (quod & aliorum actuum Dei est subiectum, essentiaque ipsius metaphysica, prout num. 47. statui- mus) conceptus intellectiui coalescit in Deo; qui nihil est aliud, quam conceptus potentis intelligere in concreto. Sicut gradus rationa- lis in homine conceptus est potentis ratio- cinare.

Propositio 3.

50 Conceptus intellectiui in Deo prin- cipium est a parte rei virtualiter, & equiva- lenter, seu eminentialiter productiuum intellectio- nis liberae, seu contingentis ipsius Dei.

Plures sunt veritates circa Deum certa, & indubitata fide tenenda adeo excedentes cap- tum intellectus humani, vt eas neque rationis lumine penitus patefacere, neque per principia naturalia exacte metiri possimus. Ob id Theo- logi, dum rei difficultate pressi, quo pedem figant, intra rationis sphaeram non inueniunt, ad eminentiam infinitam diuinae substantiae con- fugiunt, vt inde causam veritatis, quam cre- dunt, alibi non repertam, arripiant. Hoc pacto qui dignis, & terminis expeditioribus de my-

sterio Trinitatis loquuntur, distinctionem quam- dam eminentialem, seu virtuaalem ponunt inter essentiam diuinam & relationes, quo possint il- lis, idem cum sint re ipsa, & formaliter, con- uenire praedicata contradictoria, prout docet fi- des, quae in creatis nisi duabus entitatibus re- uera, & formaliter distinctis nullatenus conue- nire possent. Itaque dicunt, etsi paternitas, & essentia realiter formaliter sint prorsus idem, ob suam tamen eminentiam se gerere, ac si rea- liter formaliter distinguerentur in ordine ad sus- cipienda praedicata contradictoria; quod ipsum, & non aliud est paternitatem, & essentiam in ordine ad suscipienda praedicata contradictoria eminentialiter, & equivalenter, seu virtualiter distingui, prout fusiuse explicatum a nobis est in Pharo Scient. disput. 13. quaest. 6. Hac eadem ratione in tractatu de Voluntate ad dignius, & expeditius explicandum mysterium diuinae li- bertatis contingentia quaedam eminentialis, seu virtualis cum multis Theologis praesertim Recen- tioribus, qui eam distinctius explicant, ad- struenda nobis est in actibus diuinae voluntatis. Quae eadem contingentia modo etiam nobis est necessaria pro explicatione scientiae liberae, seu contingentis Dei, qualis est omnis, quam ha- bet de obiecto contingente. Itaque actus Dei liber seu cognitionis, seu volitionis, omnino necessarius cum sit quo ad entitatem realiter formaliter, in ordine tamen ad denominandum, siue reddendum Deum seu cognoscendum, seu volentem eminentialiter est contingens, id est, ita se gerit, ac si contingens esset reue- ra. Quo fit, vt Deus contingenter possit cog- noscere, vel non cognoscere, velle, vel non- velle obiecta creata; quin aliqua realis for- malitas contingenter ei adijciatur, vel detra- hatur; hoc solum, quod realis formalitas actus Dei virtualiter ei deficere, vel accrescere possit in ordine ad eum denominandum intelligentem, aut volentem. Suppono modo doctrinam hanc explicaturus eam latius, & probaturus in tracta- tu de Voluntate.

Ex qua sequitur primo, intellectio- nem Dei liberam virtualiter a conceptu intellectiui distingui, quia conceptus intellectiui prorsus est fixus, & stabilis, atque necessarius omnino; conceptus vero intellectio- nis liberae fluxibilis, atque contingens est, quoad entitatem quidem virtua- liter dumtaxat, seu eminenter, quoad denomi- nationem vero etiam formaliter. Compertum est enim iuxta dicta, formalitatem Dei virtuali- ter defectibilem a non defectibili virtualiter distin- ctam virtualiter esse; ne duo praedicata contra- dictoria, qualia sunt deficere, & non deficere virtualiter, eidem prorsus subiecto conuenire dicantur, quod repugnat. Secundo sequitur id, quod contendit propositio, conceptum intel- lectiui in Deo virtualiter productiuum esse intel- lectio- nis liberae. Nam, quemadmodum id, quod formaliter realiter est contingens, a se ipso esse non potest, sed ab alio fit, necesse est, reali- ter formaliter, vt est notissimum, constansque ex demonstrationibus factis supra disput. 1. quaest. 7. ita quod virtualiter est contingens, qualis est formalitas intellectio- nis liberae Dei, non potest non ab alio habere esse virtualiter. Hoc autem aliud esse non potest, nisi conceptus rea- lis intellectiui Dei, siue potentis intelligere, qui realiter simplicissimus est; etsi nostro modo con- cipiendi ex subiecto intell gente, & ex potentia

ad intelligendum coalescat: subindeque realiter intellectus Dei dici potest; quemadmodum insententia non distinguente realiter potentias ab animâ, anima ipsa prout potens intelligere dicitur intellectus; tametsi conceptus potentis intelligere ratione nostrâ, non solum potentiam ad intelligendum, sed etiam subiectum intelligens, intellectuumque complectatur.

52 Ex quo patet, quam facile in nostrâ sententia assignetur vera, & realis formalitas Dei à formalitate intellectiois diuersa, ac virtualiter distincta, cui conueniat, esse principium virtuale eius. In qua quidem assignanda non parum videntur Recentiores; tandemque dicunt, huiusmodi formalitatem esse necessitatem, quam Deus habet cognoscendi quoduis obiectum, casu, quod sit. Sed malè profectò primò: quia necessitas cognoscendi obiectum, quod est, nihil est aliud ex suo conceptu, quam potentia cognoscendi cum impotentia non cognoscendi obiectum, quod est. Ergo formalitas, quam assignant, aut est potentia physica cognoscendi, aut potentia logica annexens sibi negationem potentia non cognoscendi. Sed non est logica: tum quia ipsi expressè fatentur: tum quia intellectio à suâ potentia logica, quæ est eius possibilitas, seu non repugnantia, virtualiter produci non potest, vt constat. Ergo est potentia physica cognoscendi verè, & formaliter, quam tam contentiosè impugnabant idem Recentiores, vt vidimus propos. 1. quæque principium est virtuale ipsius intellectiois. Secundo necessitas cognoscendi non est formalitas veluti per se stans, sed quasi affectio alteri adiacens, vt patet: tum necessitas cognoscendi non est cognoscens; sed id ratione cuius cognoscens necessariò cognoscit. Ergo præter huiusmodi necessitatem alium conceptum deberent assignare reuerà existentem in Deo, cui & ipsa cognoscendi necessitas, & virtualiter productio ipsius cognitionis competeret; qui est conceptus intellectui à nobis assignatus. Sæpe igitur, verum, & realem conceptum intellectui Dei, siue potentis intelligere, quem adstruximus propos. 1. virtualiter esse productuum diuinæ intellectiois liberæ quoad entitatem: quia entitas diuinæ intellectiois in ordine ad denominandum Deum intelligentem perinde se habet, posito obiecto contingenti, ac si produceretur de nouo à tali principio determinato ad huiusmodi productionem per ipsum obiectum.

53 Deinde propositio nostra probari potest. Quia, licet de conceptu vitæ intentionalis non sit emanatio actus à subiecto viventi, vt dicebamus num. 32. Vivens tamen perfectius, ac plenius vivere censendum est, quod non solum vitam intentionalem, sed etiam physicam exerceat. Ergo, cum Deus sit perfectissimum vivens, non solum quoad notionalia, sed etiam quoad essentialia, quoad hæc item est ei tribuenda vita physica in productione suorum actuum consistens. Cumque productio realis formalis ei non queat attribui multas, quas fert secum imperfectiones; tribuenda est vitæ realis virtualis, quæ ab omni prorsus imperfectione defacata est: præstat enim quoad æquivalentiam omnia veræ, & formalis productionis; cum verè productio non sit: atque ita commodè productionis formalis sine eius incommodis secum fert.

54

Præterea. Vbi nullus est influxus ali-

cuius causa, impossibilis est libertas: hæc enim in secundo nihil est aliud, quam denominata desumpta ab indifferentia principij, à quo actus ita procedit, vt posset non procedere. Et quidem dominium supra actum secundum ad eum pro arbitrato exequendum, vel non exequendum, compertum satis est ex se, nisi in causâ effectiua actus reperiri non posse: subiectum enim nullam in actum exercens causalitatem dominium eius habere nequit, vt ex se patet. Sed in Deo propriissima, ac perfectissima reperitur libertas, atque dominium respectu actuum siue voluntatis. Ergo & reperitur principium effectiuum eiusmodi actuum. Non formale: quia hoc Deo repugnat. Ergo virtuale. Quod si respectu actuum liberorum voluntatis diuinæ principium virtuale concedendum est, etiam respectu actuum liberorum, seu contingentium diuini intellectus concedi debet: tametsi eorum libertas non immediate competat illis relate ad ipsum intellectum: qui liber non est: sed remote relate ad aliquam voluntatem, quatenus hæc per liberam positionem obiecti determinat ad virtutem elicentiam suorum actuum ipsum intellectum diuinum.

55 Rogas, an intellectio diuina libera non solum producat virtualiter à principio intellectiois, sed in eo etiam virtualiter recipiatur. Respondeo eum Arriaga 1. par. tom. 1. disput. 24. sect. 2. sub finem. Martin. 1. par. disput. 13. sect. 1. num. 6. & alijs Recentioribus receptionem virtutem sine inconuenienti posse diuinæ intellectiois concedi non minus, quam virtutem productionem, de factoque concedendam esse ab ijs, qui putant, de conceptu actus vitalis in vniuersum esse immanentiam per receptionem. Apud me verò talis receptio necessaria non est: quia puto, actum vitalem intentionalem per intimam sui coniunctionem cum potentia vitali, siue ea sit identitatis, vt in Deo, siue vnionis, siue adhesionis, vt in nobis, reddere ei sufficienter suum effectum formalem, præcisâ quavis non solum receptione, sed etiam productione. Vnde consequenter existimo, ad exercitium vitæ physice circa talem actum sat esse, quod principium intellectiuum, ac simul productiuum illum sibi annexum, seu coniunctum aliquo ex dictis modis producat; hæc enim est sufficiens immanentia ad rationem vitæ etiam physice, præscindendo ab eo, quod productio sit simul receptio, vel secus. Vnde productio virtualis intellectiois Dei ad instar creationis est concipienda non dependentis à subiecto tanquam à causâ materiali.

56 Rogas deinde, an duplex principium virtuale intellectiois liberæ sit admittendum, alterum proximum, alterum remotum. Respondeo ex dictis, minimè: tum quia principium remotum ex proprio conceptu dicit imperfectionem, vt constat ex argumento facto num. 49. tum quia hæc principiorum multiplicatio frustra esset in Deo: tum denique quia nec per rationem distinguimus in Deo duo principia in ordine ad dictam intellectiois, alterum remotum, alterum proximum, licet distinguamus duos conceptus, potentia videlicet intellectiua, & subiecti potentis intelligere, vt vidimus dicto num. 49. re ipsa tamen ne isti quidem duo conceptus sunt distinguendi virtualiter: quia nihil cogit ad distinguendam virtualiter potentiam intellectiuam à subiecto potente intelligere.

gere. Virtualitas autem in Deo admittenda non est; nisi, quando sine illa veritas aliqua saluari non potest, ut latius dictum est in Pharo Scient. disput. 13. quaest. 6. iam citata. Itaque conceptus intellectui, siue potentis intelligere, cui competit virtus ad producendum virtualiter intellectionem liberam, ab eaque subinde virtualiter distinctus est, in se re ipsa vnicus est, & simplicissimus; tamen ratione nostra ex duplici formalitate praedicta coalescat; atque adeo principium virtuale intellectionis nullatenus est duplex, sed prorsus vnum.

57. Iam vero argumenta, quibus statuta propositio impugnari solet, aut militant contra contingentiam virtualem, quam modo circa actus Dei liberos supponimus, probandam late, & defendendam in tract. de Voluntate; aut vniuersaliter huiusmodi virtualitates, quas etiam modo supponimus, a Deo rejicere contendunt; nec quidquam ad rem praesentem specialis difficultatis adferunt. Ob id ea ad dictum tract. remitto, vbi per otium proponenda, ac diluenda sunt.

Propositio 4.

58. Conceptus intellectui in Deo etiam est principium a parte rei virtualiter productuum intellectionis necessariae ipsius Dei.

Duplex in Deo est distinguenda intellectione necessaria. Altera, qua se ipsum cognoscit. Altera, qua cognoscit quoduis aliud obiectum necessarium distinctum a se, ut creaturas possibles, & chymeras impossibiles quatenus tales. Et prima quidem non solum quoad entitatem, sed etiam quoad denominationem est tam necessaria, quam ipse Deus. Secunda vero, cui quoad entitatem sit etiam talis; quoad denominationem tamen necessitatem habet infinite minorem necessitate Dei. Quia denominatio cognoscentis in Deo non potest maiorem necessitatem habere, quam habet veritas obiectiua cognita ab ipsa: ob id enim, quando veritas obiectiua est contingens, & denominatio, qua Deus denominatur cognoscentis illam, contingens est, ut est notissimum. Constat autem ex doctrina statuta a nobis supra disput. 3. quaest. 2. necessitatem, quam habet omnis veritas obiectiua distincta a Deo, infinite minorem esse necessitate Dei.

59. Hinc sequitur primo, omnem formalitatem intellectionis Dei de obiecto necessario distincto ab ipso distinctam virtualiter esse a conceptu intellectui ipsius Dei: quia continet illi praedicatum tali conceptui non continens re ipsa, minoris scilicet necessitatis in existendo virtualiter, minorisque subinde repugnantiae cum suo defectu virtuali. Conceptus enim intellectui Dei eandem, ac Deus, habet necessitatem ad non deficiendum tam virtualiter, quam formaliter, ut constat: illa vero formalitas intellectionis hoc ipso, quod tribuit Deo denominationem minus necessariam in existendo, quam est Deus, nequit non habere minorem necessitatem, quam Deus, ad non deficiendum virtualiter iuxta doctrinam suppositam num. 50. quandoquidem iuxta illam non aliter, quam per defectum virtualem ipsius formalitatis, concipi

pi potest deficiens, seu defectibilis formaliter talis denominatio. Atque ita verum est per locum intrinsecum, data hypothese, quod talis denominatio deficeret formaliter, fore, ut formalitas a qua modo pronenit Deo, deficeret virtualiter, persistente nihilominus ipso Deo formaliter, & virtualiter cum infinite maiore necessitate.

60. Secundo sequitur id, quod intendit propositio, nimirum, conceptum intellectui in Deo productuum esse, atque adeo producens virtualiter formalitatem intellectionis Dei de obiecto necessario distincto ab ipso. Quoniam eiusmodi formalitas nequit non esse virtualiter ab alio, ut a principio ipsam virtualiter producente eo ipso, quod minorem necessitatem habet, quam Deus, ad non deficiendum virtualiter. Si enim non solum formaliter, sed etiam virtualiter esset a se, eam necessitatem haberet ad non deficiendum tam virtualiter, quam formaliter, quae maior alia nec dabilis, nec excogitabilis esset: quandoquidem Deus idcirco eam necessitatem habet ad non deficiendum tam virtualiter, quam formaliter, quia maior alia nec dabilis, nec excogitabilis est; quia omnimodis est a se tam virtualiter, quam formaliter. De conceptu quippe entis a se vniuersum est summa necessitas in existendo, atque adeo in non deficiendo ea ratione, qua est a se. Quod si praedicta intellectionis formalitas ab alio tanquam a suo principio virtualiter est, utique a conceptu intellectui, qui ipsissimus est Dei intellectus, virtualiter est, ut satis, superque constat ex se, & ex dictis. Concluditurque, dictum conceptum intellectui in Deo principium esse virtualiter producens omnem intellectionem necessariam, quam Deus habet de omni obiecto necessario distincto a se.

61. Ex quo a paritate rationis sequitur tertio, dictum conceptum intellectui in Deo etiam esse principium virtualiter producens intellectionem necessariam, qua Deus intelligit se ipsum. Nam, licet pro hac non militet argumentatio facta; eo quod ea, non solum quoad entitatem, sed etiam quoad denominationem intelligentis, quam Deo praebet, est tam necessaria, quam ipse Deus; quia veritas necessaria obiectiua per illam cognita alia non est a Deo ipso. Tamen de illa non alio modo, quam de reliquis philosophandum vi letur. Primo; quia non est, cur intellectus diuinus aliter circa hanc intellectionem, quam circa ceteras omnes, se gerat. Secundo; quia ad perfectionem vitae Dei spectare videtur, quod intellectus diuinus omnes suas intellectiones producat virtualiter iuxta argumentum supra factum num. 53. Tertio; quia, ut est perfectio sine imperfectione, quod intellectus diuinus virtualiter producat formalitatem cuiusvis intellectionis suae liberae: nam alias talis pro iudicio ei repugnaret contra doctrinam statutam proposit. 3. ita est haud dubie perfectio sine imperfectione, quod virtualiter producat formalitatem cuiusvis intellectionis suae necessariae: quandoquidem vtriusque generis formalitates formaliter, & quoad entitatem acceptae aequaliter habent existentiam, & summam necessitatem a se, imo vnum quid sunt prorsus idem cum entitate Dei: nullaque earum propterea praereliquis a sua virtuali productione debet exempta esse. At nulla est perfectio sine imperfectione, quae non reperitur in Deo iuxta doctrinam certam stabilitam tom. 1. disput. 16. quaest. 2. Ergo intellectione.

Intellectus diuinus reuera producit virtualiter formalitatem cuiusvis intellectiois suae necessariae, atque adeo & formalitatem intellectiois, qua se ipsum intelligit. Quarto; quia amor, quo Deus cum summa necessitate se ipsum amat, virtualiter producit ab ipsius voluntate, vt in tract. de Voluntate ostendimus. Ergo & intellectio, qua Deus cum summa necessitate se ipsum intelligit, virtualiter producit ab ipsius intellectu. Vtriusque enim actus, quod ad rem attinet, eadem ratio videtur esse. Quinto; quia ratio potissima, cur voluntas diuina producit virtualiter etiam amorem necessarium, quo Deus se amat, est: quia ad talem amorem concipiendum verè mouetur à bonitate obiecti; & vera motio ad concipiendum amorem absque productione verè saltem virtuali ipsius intellectiois. Igitur eam produci virtualiter ab intellectu diuino dicendum est. Mitto alia: quia per hac integra nostra propositio satis videtur comprobata.

62 Ex dictis infero contra nonnullos Recentiores, quorum vnus est Quiros tom. 7. disput. 17. & 36. omnem intellectioem diuinam virtualiter esse distinctam in ordine ad denominandum Deum intelligentem ab essentia metaphysica Dei. Quia, cum essentia metaphysica Dei consistat in conceptu subiecti radicalis omnium actuum, siue omnium attributorum eius, vt supra disput. 1. quaest. 10. ostensum est; nequit non ea per nostram rationem includi in conceptu intellectui, siue potentis intelligere, & consequenter nequit non distingui virtualiter ab omni intellectioe, à qua re ipsa talis conceptus virtualiter distinctus est, vt ostendimus.

63 Vnde rursus infero contra non paucos, id quod in ea quaest. 10. iam statuimus, essentiam metaphysicam Dei non solum non posse consistere in aliqua Dei intellectioe; sed neque posse ullam includere in conceptu suo. Imo omnem Dei intellectioem non solum per rationem nostram; sed virtualiter re ipsa extra conceptum essentiae metaphysicae Dei esse.

64 Argumenta autem, quae contra omnia praedicta possunt opponi, ex dictis tum in hac quaest. tum in illa quaest. 10. citata, tum in Pharo Scient. disput. 13. quaest. 6. vbi ex professo de distinctione virtuali, & ex dictendis ad rem in tract. de Voluntate, facile ab vnoquoque dissolui possunt; quin opus sit impresentiarum in eis proponendis, atque dissoluedis morari.

Propositio 5.

65 In Deo non datur proprius, & specialis conceptus speciei intelligibilis, quae sit formalitas diuersa ab intellectu Dei.

Probatur. Quia intellectus, siue principium intellectuum Dei infinite perfectum est in ratione intellectui. Ergo & habet ex proprio conceptu omnimodam vim, omnimodamque determinationem ex se ad intelligendum, quidquid

intelligibile est, atque adeo ad producendam virtualiter cuiusvis obiecti intellectioem; quia ad id egeat iuuamine alterius conceptus diuersi. Patet hac consequentia. Quia si intellectus Dei ex proprio conceptu non esset plenè potens, determinatusque ex se ad intelligendum, quidquid intelligibile est, aliquid ei de esset perfectionis in ratione principij intellectui: quia non à se solo, sed partim à se, partim ab alio haberet esse intellectuum. Ergo, praeter intellectum diuinum, nulla alia datur in Deo formalitas, qua ipse intellectus compleatur in esse intellectui, determinetur ad intelligendum, quod intelligibile est. Ergo nec datur formalitas speciei intelligibilis; cuius adaequatum munus est complere, & determinare intellectum eam habentis ad intelligendum obiectum, siue ad causandam eius intellectioem.

66 Dices, speciem ex proprio conceptu non se habere ex parte intellectus, sed ex parte obiecti, à quo simul, & ab intellectu notitia paritur: atque adeo perfectionem, quam addit, non ad lineam intellectus, sed ad lineam obiecti spectare. Subindeque, etsi diuinus intellectus in esse potentiae intellectui infinite perfectus sit, posse eum nihilominus citra propria perfectionis dispendium egere specie intelligibili. Sicuti voluntas diuina, etsi in esse potentiae volituae infinite perfecta sit, cognitione nihilominus obiecti eget, qua ad illud volendum compleatur; quin ob id quidquam amittere cenietur de proprii conceptus perfectione. Sed contra. Quia, licet in nobis species ex parte obiecti se habeat, quatenus vice eius cum intellectu nostro concurrat, hoc tamen ipso quod aliter non concurrat, quam vt causa partialis producens simul cum intellectu intellectioem, vt pono ex communiori, & mihi verè philosophia, ex dictisque à me in Pharo Scient. disput. 1. quaest. 2. num. 204. Linea speciei, & obiecti, & linea intellectus in ratione principij productum intellectiois non sunt diuersae, sed eadem ex duabus partibus veluti homogeneis composita; tamen intellectus in ratione in intellectu praecise diuersam lineam ab specie constituat. Quo fit, vt intellectus egens specie vt comprincipio intellectiois non possit non esse imperfectus in ratione principij intellectiois; quae imperfectio longe abesse ab intellectu diuino censenda est. De voluntate, & cognitione alia est ratio: nam voluntas non iuuatur cognitione vt comprincipio volitionis; (vt etiam ex meliori philosophia suppono, & ex dictis in Pharo Scient. disput. 7. quaest. 1.) sed vt conditione proponente obiectum, quod ipsa sibi nullo modo potest proponere, cum sit potentia caeca. Quo fit, vt indigentia cognitionis nullam arguat imperfectionem in voluntate. Ipsa enim plenissime habet à se id, quod ex proprio conceptu habet; nimirum esse volituum, & productum am volitionis; quod autem ei praestat cognitio, nimirum representare obiectum, ad proprium conceptum non attinet; sed alterius est lineae. Ex quo patet, voluntatem Dei, etsi egeat cognitione ad volendum, nihil ob id amittere de infinitate perfectionis, quam habet in linea voluntatis.

67 Obijcies. Obiecta mouent intellectum etiam diuinum ad intellectioem, sed motio obiectorum non fit aliter, quam per speciem intelligibilem. Ergo etiam in Deo datur species intelligibilis. Respondeo, duplicem esse motio-

nem obiectorum, aliam physicam, aliam intentionalem. Physica fit mediâ specie, quando obiectum eam physicè cauiat, imprimique potentia cognoscitur, & hæc simul cum specie sibi impressâ physicè prodit in cognitionem; & hæc motio longè abest ab intellectu diuino, ut constat. Motio vero intentionalis non fit ab obiecto mediâ specie, sed vel mediâ sui cognitione, ut quando cognitio vnius obiecti mouet ad cognitionem alterius, vel per se immediatè, ut quando vnum obiectum est ratio cognoscendi aut se ipsum solum, aut se, & alterum. Ex quo patet, etsi in Deo huiusmodi motio intentionalis locum habeat, de quo in deorsu tractatus plura dicenda sunt, non ob id ponendam in Deo speciem intelligibilem.

68 Deinde obijci solet S. Tho. 1. par. quæst. 14. art. 2. & 4. & sæpe alibi admittens in Deo speciem intelligibilem. Verùm D. Angelicus tantum vult ijs in locis, Deum non ab obiectis, aut aliunde accipere species, quibus intelligat, uti creaturæ accipiunt, sed à se habere integrum, adæquatumque principium intelligendi. Quod tamen latiori quodam modo vocat speciem; eo quòd in Deo id ipsum præstat, quod in nobis species.

Propositio 6.

69 Conceptus proprius habitus intellectui non datur in Deo.

Probatur facillè. Nam habitus ex proprio conceptu imperfectionem supponit in potentia omnino Deo repugnantem. Vel enim habitus est ad facilitatem, ut sunt habitus acquisiti, vel ad substantiam actus, ut sunt infusi. Si ad facilitatem, supponit potentiam, cui adiungitur, non esse expeditam, & facilem, sed præpeditam, & tardam ad operandum; quod longè abest ab intellectu Dei. Si autem est ad substantiam actus, supponit potentiam intra lineam propriam potentia non habere plenam virtutem ad actum ipsum, quæ etiam est imperfectio aliena ab intellectu diuino.

70 Dices. Deus promptè, facilliter, & cum voluptate operatur, sed in nobis effectus isti ab habitu facilitante præstantur. Ergo etiam in Deo ab aliqua formalitate proueniunt rationem habitus habente. Concesso antecedente. Nego consequentiam. Quia quod potentia nostra ab habitu facilitante accipiunt, potentia diuinæ à se, & ex proprio conceptu habent; atque adeò in Deo non datur habitus, qui sit formalitas diuersa ab ipsâ potentia.

71 Instabis. Intellectus Dei potest à nobis concipi cum præcisione à promptitudine, facilitate, ac voluptate, quam habet in operando. Ergo huiusmodi promptitudo, siue facilitas formalitas est ab intellectu Dei diuersa; quæ utique alia esse non potest à formalitate habitus facilitantis. Distinguo antecedens. Intellectus Dei potest à nobis concipi cum præcisione à promptitudine, siue facilitate formali; concedo: fundamentalinego. Deinde consequens. Ergo promptitudo, siue facilitas (nempe formalis) est formalitas diuersa ab intellectu Dei, transcendens tamen eius conceptum, sicut infinitas, boditas, & similes; concedo: non transcendens; nego. Ex quo patet, eam non esse formalitatem habitus,

de quo in præsentī sermo est, sed ipsius intellectus. Itaque, etsi possumus concipere intellectum Dei cum præcisione à promptitudine siue facilitate formali, quam ei per iudicium tribuimus, dum per conceptum duplicatum, (vt moris nobis est), eum esse promptum, siue facilem in sensu formali iudicamus; at ipse intellectus ex proprio conceptu habet, fundamentum esse talis iudicij; sicut & aliorum, quibus in sensu formali iudicamus, eum esse infinitum, perfectum, ens, &c. Quod satis est, vt absolute dicatur à se, & ex proprio conceptu habere, esse promptum, & facilem. Sicut dicitur ex proprio conceptu habere, esse infinitum, perfectum, ens, &c. Recognoscatur doctrina de prædicatis transcendentibus tradita in Pharo Scient. disput. 17. quæst. 20.

Propositio 7.

72 Memoria sumpta pro principio intellectiuo verè datur in Deo. Sumpta, verò pro principio instaurante intellectionem obiecti antea præcogniti nullo modo.

Prior pars propositionis constat ex dictis. Quia memoria sic accepta in nihilo differt ab intellectu, quem in D. o adstruximus. Quo solum sensu tribuat memoriam Deo Augustinus, alijque Patres, & Scholastici, vt vidimus num. 34. Secunda autem pars propositionis notissima est. Quia Deus ens, quod semel nouit, obliuisci non potest: atque adeò nec habere potentiam instauratiuam cognitionis amissæ. Vnde quoties in sacris Litteris Deo tribuitur recordatio, reminiscencia, obliuio, & alia huiusmodi, impropria, & translatica loquutio est. Vide Ruiz disput. 4. de Scientia. sect. 5.

QVAESTIO III.

An detur in Deo simplex apprehensio, iudicium, & discursus. Et quæ ratione.

73 Ad hæc tria capita reuocantur omnes humanae mentis intellectiones. Est autem apprehensio simplex actus ille, quo intellectus simplici quodam modo in obiectum collimat, veluti illud aspiciendo, nihil tamen circa illud determinando; ad eum fere modum, quo oculi nostri obiectum propositum aspiciunt. Iudicium verò illud operatio est, per quam intellectus instar cuiusdam iudicis de obiecto sibi proposito fert sententiam, decernitque circa illud, esse aliquid, aut non esse, affirmando videlicet, aut negando. Ex quo patet, iudicium valde in modo tendendi à simplici apprehensione differre: hæc enim, vt dicebam, instar cuiusdam simplicis, lenique obiecti aspectus est; iudicium autem est firma quædam mentis sententia, seu persuasio, per quam ipsa mens ad obiectum ita sua siue determinatur, vt putet, sibi que persuadeat, illud esse, aut non esse reuera, sic se habere, vel factus. Quod est, de obiecto proposito